

Pemanfaatan Analisis Korpus sebagai Teknik Alternatif Pengajaran dan Pembelajaran Tatabahasa

Hishamudin Isam*, Mashetoh Abd Mutalib

Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, Kolej Sastera dan Sains, Universiti Utara Malaysia, 06010 Sintok, Kedah Darul Aman, Malaysia.

Abstrak

Penggunaan teknik yang tepat, menarik dan terkini (bersifat kontemporari) sangat dituntut dalam proses pengajaran dan pembelajaran tatabahasa. Hal ini kerana melalui teknik yang tepat inilah, para pelajar dapat memanfaatkan tempoh masa yang terhad untuk memahami aspek penting dalam tatabahasa. Sesuai dengan perkembangan dan perubahan terkini silabus mata pelajaran Bahasa Melayu Tingkatan 6 yang bukan sahaja mementingkan aspek bahasa dan tatabahasa, malah adanya komponen baharu iaitu analisis bahasa, maka kajian ini mencadangkan agar teknik pengajaran dan pembelajaran tatabahasa berasaskan analisis korpus digunakan untuk mengajar topik tatabahasa Bahasa Melayu Tingkatan Enam. Pemanfaatan analisis korpus dimulakan dengan mencadangkan pangkalan data korpus DBP dan program daftar kata *AntConc* yang boleh digunakan untuk menganalisis kata. Seterusnya, fokus diteruskan kepada prosedur analisis berdasarkan kaedah demonstrasi yang melibatkan empat (4) langkah utama, sebelum dipanjangkan kepada satu contoh dapatkan analisis kata (kata sendi nama *daripada*) yang melibatkan kaedah demonstrasi kepada pelajar. Berdasarkan senario semasa kaedah demonstrasi dijalankan, dapat dikatakan bahawa penggunaan teknik ini berupaya memupuk minat dan pelibatan pelajar aktif semasa proses pengajaran dan pembelajaran dijalankan. Dapatkan ini menjadi penunjuk bahawa sekiranya teknik yang dirancang bersesuaian dengan pendekatan, kaedah, strategi pengajaran dan pembelajaran yang sistematik, maka penggunaan teknik pengajaran dan pembelajaran berasaskan analisis data korpus mampu memberi impak positif, bukan sahaja kepada perkembangan pendidikan pelajar, tetapi dapat menyumbang kepada perkembangan pengkajian bidang bahasa dan linguistik Melayu di Malaysia.

© 2019 Penerbit Universiti Malaysia Pahang

Kata kunci: Analisis korpus; Kata sendi nama *daripada*; Pengajaran dan pembelajaran tatabahasa, Teknik alternatif.

The Use of Corpus-Based Analysis as an Alternative Technique in Teaching and Learning Grammar

Abstract

The application of accurate, stimulating and contemporary techniques are crucial in the teaching and learning process of grammar. These techniques, in turn, may benefit language learners to utilise their limited learning time to comprehend the important aspects of grammar. In accordance with the recent developments and changes of the syllabus for Malay Subject of Form Six which currently does not only emphasise language and grammar aspects, but also new components such as linguistic analysis, this study suggests that learning and teaching of grammar use corpus-based approach to teach Malay grammar to the students. For this purpose, relevant databases of DBP corpus and the AntConc wordlist programme that can be used were identified. Then, analysis based on the demonstration method which involve four (4) main phases were done prior to the extensive word-based analysis (preposition of from) which involve demonstration method to the students. Based on the classroom observation, it was apparent that the demonstration inculcates the students' interest as well as active participation during the teaching and learning process. The findings show that if the technique is properly designed in line with the systematic approaches, methods, teaching and learning strategies, the application of the aforesaid corpus-based data analysis could give positive impacts not only towards the students' educational development but also the fields of the Malay language studies and linguistics in Malaysia.

Keywords: Alternative technique; Corpus analysis; Grammar teaching and learning; Preposition from.

* Corresponding author: Tel.: +6049285498; Fax: +6049285709
E-mail addresses: din@uum.edu.my [Isam, H.]; mashetoh@uum.edu.my [Abd Mutalib, M.].

PENGENALAN

Kementerian Pelajaran Malaysia di bawah Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia (PPIM) 2013-2025 telah menstruktur semula pengoperasian Tingkatan Enam selari dengan agenda Transformasi Pendidikan Negara. Antara aktiviti penting dalam penstrukturran baharu operasi Tingkatan Enam ialah menggubal semula semua sukanan pelajaran, termasuklah mata pelajaran Bahasa Melayu yang telah digunakan semenjak peperiksaan Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (STPM) pada tahun 2000 (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2012a; Kementerian Pelajaran Malaysia, 2012b). Sukanan pelajaran baharu ini memberi penekanan terhadap aspek meningkatkan kemahiran menulis, mencari dan menganalisis maklumat, berfikir secara kritis dan kreatif, serta berkomunikasi secara berkesan dalam kalangan calon. Khusus untuk agenda kemahiran menulis, mencari dan menganalisis maklumat, sukanan baharu ini mewajibkan calon menjalankan kerja kursus yang melibatkan analisis bahasa.

Sesuai dengan perkembangan terkini sukanan tersebut, maka proses pengajaran dan pembelajaran juga seharusnya turut sama berkembang dan berubah. Killen (2006) mengatakan, penggunaan teknik yang tepat, menarik dan terkini (bersifat kontemporari) sangat-sangat dituntut semasa proses pengajaran dan pembelajaran berlangsung, khususnya apabila melibatkan proses pengajaran dan pembelajaran aspek tatabahasa. Satu daripada teknik pengajaran bersifat kontemporari yang boleh dicadangkan ialah teknik pengajaran dan pembelajaran tatabahasa berdasarkan analisis korpus. Cadangan pemilihan teknik ini dibuat setelah mengambil kira minat dan kecenderungan pelajar sekarang yang sangat dekat dengan dunia teknologi maklumat (Boyd & Ellison, 2008; Duff, 2008; Mohd. Noorhadi Mohd. Yusof & Zurinah Tahir, 2017; Nasihah Hashim, 2004; Rohani M.M Yusoff, Ahmad Shaharil Jamaludin & Abda Hamida D. Abdul Hameed, 2015). Melalui teknik ini, pelajar-pelajar akan didedahkan dengan pembelajaran dan pengajaran tatabahasa berdasarkan penggunaan perisian komputer dan analisis korpus yang dapat membantu mereka memahami sistem tatabahasa dengan lebih komprehensif, efektif dan menyeronokkan.

Umumnya, korpus ialah himpunan data dari pelbagai genre yang digunakan untuk meneliti pelbagai aspek kebahasaan dalam menghurai fenomena sebenar penggunaan bahasa (Sinclair, 1991). Konsep ‘himpunan’ membawa maksud himpunan teks digital yang dikumpulkan berdasarkan kriteria tertentu sama ada dalam bentuk tulisan atau lisan, yang disimpan dan diproses di dalam komputer untuk tujuan penyelidikan linguistik (Cook, 2003; Crystal, 1994; Kennedy, 1998; Renouf, 1987; Rusli, Nurhafizah & Chin Lee Yim, 2008; Sinclair, 1991).

Walaupun maklumat yang dipaparkan dalam data korpus ialah maklumat berdasarkan bahasa penggunaan (tatabahasa fungsional), manakala tatabahasa yang diajarkan pada peringkat sekolah ialah tatabahasa formal (tatabahasa transformasi generatif), namun perbezaan ini sebenarnya memberi manfaat yang besar dalam sesi pengajaran dan pembelajaran. Hal ini kerana, pelajar bukan sahaja boleh mencari contoh maklumat tatabahasa yang mengikut rumus yang dipelajari, malah pelajar juga akan memperoleh contoh maklumat tatabahasa yang melanggar hukum tatabahasa sedia ada. Kesannya, pelajar akan memperoleh maklumat daripada sumber primer, iaitu sumber yang bukan dibuat-buat atau direka-reka, yang dapat menguatkan hujah berkenaan sesuatu rumus tatabahasa yang dipelajari. Di samping itu, pelajar juga boleh memikirkan situasi serta alasan logik dan saintifik, yang dapat dihujahkan secara empirikal berhubung jumpaan dan dapatan yang diperoleh hasil daripada data yang diselisik, sama ada dapatkan berkenaan rumus yang mengikut hukum tatabahasa atau sebaliknya. Kesemua hasil pembelajaran ini sangat bertepatan dengan sukanan pelajaran baharu tingkatan enam yang memberi penekanan terhadap aspek meningkatkan kemahiran menulis, mencari dan menganalisis maklumat, berfikir secara kritis dan kreatif, serta berkomunikasi secara berkesan dalam kalangan calon.

Oleh itu, kertas kerja ini ditulis bertujuan memperkenalkan analisis korpus sebagai teknik alternatif pengajaran dan pembelajaran tatabahasa, dengan menumpukan perhatian kepada cadangan pemilihan perisian program daftar kata dan pangkalan data korpus, proses carian bahan (data bahasa), prosedur penggunaan program daftar kata, serta contoh analisis kebahasaan.

SOROTAN LITERATUR

Kajian mengenai nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu telah banyak dijalankan oleh para penahu, dengan mengambil kira pelbagai pendekatan tatabahasa seperti tatabahasa tradisional, tatabahasa struktural, transformasi generatif, mahupun dari aliran tatabahasa fungsional. Misalnya, dalam era 1970-an, analisis berkaitan nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu dipelopori oleh penahu yang menganut fahaman tatabahasa tradisional seperti Za'ba (2000). Oleh itu penjelasan rumusnya lebih berkisar kepada penjelasan berhubung sifat bahasa yang nosional, yang mengandungi kategori utama (golongan kata), kategori sampingan (kala, mood, dan kasus infleksi), serta kategori tugas (subjek, predikat, dan objek). Sebagai kajian awal, analisis seperti ini memang sudah memadai dan menjadi pembuka jalan kepada kajian-kajian berkenaan nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu. Walau bagaimanapun, penjelasan rumus yang dibuat masih boleh diperbaiki. Misalnya, kaedah kajian yang dijalankan tidak mempunyai ‘theoretical framework’ yang memuaskan yang harus menjadi dasar analisis dan digunakan untuk memberi kebulatan kepada hasil kajian. Hasil dari kekurangan ini, penumpuan analisis hanya diberi kepada perkara-perkara kecil tanpa memberi gambaran yang jelas dan secara menyeluruh.

Perkembangan linguistik dunia yang dipengaruhi oleh aliran tatabahasa struktural dan transformasi generatif, turut mempengaruhi perkembangan linguistik di tanah air. Tempiasnya, kajian-kajian linguistik lewat 1980-an memperlihatkan perubahan yang sangat ketara, khususnya berkaitan dengan kajian berkenaan analisis nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu. Pengkaji-pengkaji seperti Abdullah Hassan (1974), Arbak Othman (1981), Ashraf (1990), Asmah Haji Omar (2010), dan Nik Safiah Karim, Farid M. Onn, Hashim Musa dan Abdul Hamid Mahmood (2014), misalnya adalah penahu yang menjadi pencetus kepada kajian nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu yang lebih bersifat saintifik dan empirikal, dengan mendukung kepentingan teori, kaedah dan tatacara analisis kajian yang teratur dan seimbang. Keadaan ini menjadikan hasil dapatan yang mereka usahakan boleh diakui kredibilitinya.

Walau bagaimanapun, masih terdapat ruang yang ditinggalkan oleh pengkaji-pengkaji tersebut yang masih boleh diperbaiki oleh pengkaji kemudiannya. Contohnya, analisis bahasa berdasarkan prinsip aliran tatabahasa struktural menetapkan penguasaan dan pembelajaran bahasanya berdasarkan teori psikologi aliran behaviorisme. Melalui gagasan ini, analisis nahu dan penjelasan rumusnya sama sekali tidak mementingkan makna dalam analisis bahasa. Dengan kata lain kajiannya bersifat formal. Tumpuan aliran ini adalah semata-mata kepada struktur permukaan (*surface structure*) iaitu penganalisisan yang memecahkan bahagian dalam sesuatu ayat kepada konstituen (sintaksis dihurst berasaskan konstituen terdekat). Sedangkan hakikatnya makna (dalam istilah linguistiknya semantik) adalah sebahagian daripada komponen penting untuk memantapkan penguasaan tatabahasa. Walau bagaimanapun, hal ini telah dapat diatasi melalui aliran tatabahasa transformasi generatif yang memasukkan kepentingan elemen semantik dalam analisis nahu dan penjelasan rumusnya. Namun begitu, satu kekurangan yang terdapat daripada aliran ini ialah, aliran ini telah menghasilkan teori sejagat (*universal*) bahasa, iaitu menganggap semua bahasa adalah sama. Akibatnya, nahu dan penjelasan rumus bahasa Melayu yang dicipta terikut-ikut dengan acuan nahu dan penjelasan rumus bahasa Inggeris.

Terkini, perkembangan linguistik dunia telah dipengaruhi oleh perkembangan bidang perkomputeran dan teknologi maklumat hasil kajian interdisiplin bidang linguistik (aliran tatabahasa fungsional) dan bidang perkomputeran. Bidang yang dikenali sebagai bidang linguistik terkomputasi (*computational linguistic*) merupakan satu bidang yang mengaplikasikan penggunaan komputer dalam pengkajian bahasa. Bidang ini bukan sekadar menggunakan komputer untuk menyunting dokumen, malah lebih daripada itu, ia digunakan untuk mengkaji bagaimana memanfaatkan keupayaan komputer untuk menyelesaikan masalah dalam bidang linguistik, merangkumi sub-bidangnya seperti pragmatik, semantik, sintaksis dan nahu, morfologi dan fonologi.

Pengkaji-pengkaji yang telahpun menjalankan kajian berkenaan bidang ini dan mengaitkannya dengan analisis nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu ialah seperti Nor Hashimah Jalaluddin (2002), Rusmadi (2005), Norsimah (2007), Idris Aman (2008), Imran Ho (2008), dan Zaharani (2008). Pengkaji-pengkaji ini telah memanfaatkan penggunaan komputer untuk menganalisis data bahasa untuk

menghasilkan nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu dengan menggunakan data korpus dari bank data yang berpangkalan di Dewan Bahasa dan Pustaka. Dengan menjadikan data korpus yang dianggarkan berjumlah lebih daripada 80 juta kata, hasil analisis yang dijalankan benar-benar bersifat ilmiah, saintifik dan empirikal. Nahu, tatabahasa dan penjelasan rumus dalam bahasa Melayu yang dihasilkan tentunya boleh diakui kesahannya kerana data yang digunakan bukanlah data yang direka-reka, sebaliknya data sahih yang mewakili penggunaan bahasa Melayu yang sebenar.

Dalam usaha menjelak kajian-kajian lepas yang membincangkan penggunaan pendekatan Pengajaran dan Pembelajaran Berbantuan Komputer (*computer-based instruction*) di sekolah, didapati bahawa kajian-kajian tersebut telah banyak dijalankan. Walau bagaimanapun, kebanyakan kajian tersebut lebih menumpu kepada analisis hubungan komputer dengan guru dan proses pengajaran dan pembelajaran. Contohnya kajian oleh Moersch (1995), Stallard (1998), Ertmer (1999), Hokanson dan Hooper (2004), Abdul Wahab, Kamaliah, dan Hasrina (2006), dan Yahya dan Roselan (2007). Sementara itu, kebanyakan kajian yang menyentuh tentang teknik mengajar berbantu komputer pula kebanyakannya dijalankan untuk mata pelajaran teknikal seperti matematik, sains, kimia dan fizik. Contohnya kajian oleh Azlina dan Lok Yian Lin (2010), dan Norhidayu Mokhtar (2004).

Daripada penelitian terhadap kajian-kajian lepas, didapati bahawa wujud kelompongan yang perlu diisi, khususnya kajian yang dapat membincangkan teknik pengajaran dan pembelajaran berasaskan bahan bantu mengajar berteknologi untuk mata pelajaran bahasa Melayu. Kajian bersifat interdisiplin (gabungan kajian linguistik yang dapat dimanfaatkan untuk bidang pendidikan) ini akan meneliti teknik terkini yang dapat digunakan untuk proses pengajaran dan pembelajaran bagi mata pelajaran bahasa Melayu (khususnya tatabahasa) dengan menggunakan perisian program daftar kata serta berbantu analisis data korpus.

METODOLOGI

Umumnya, kajian analisis korpus sebagai suatu teknik alternatif pengajaran dan pembelajaran tatabahasa dijalankan dengan berlandaskan pendekatan linguistik korpus. Linguistik korpus adalah suatu kaedah penganalisan linguistik yang menggunakan data dari bahan-bahan bahasa yang terkumpul dalam suatu sumber yang disebut korpus atau korpora (bank bahasa) (Biber, Conrad & Reppen, 1996; Charteris-Black, 2004; Hanks, 2009; Leech, 2011; McEnery, Xiao & Tono, 2006; Sinclair, 1991). Menurut McEnery dan Wilson (2001), bahan-bahan tersebut berasal dari penggunaan bahasa dalam pelbagai genre, ragam, dan bahan lisan mahupun tertulis yang boleh dianggap menggambarkan fenomena sebenar penggunaan bahasa oleh pengguna bahasa.

Pendekatan linguistik korpus dikatakan bersifat empirikal kerana berasaskan tiga aspek penting iaitu penyelisikan himpunan data yang banyak, sampel teks sistematik yang mempunyai kesahan (*face-validity*) sebagai representasi sesuatu bahasa, serta mudah dicapai, dijana dan hasil kajian boleh diakui kredibilitinya (Kennedy, 1998; Biber, Conrad & Reppen, 1998). Melalui kepakaran dan kecanggihan ilmu perkomputeran, data linguistik bersaiz besar mampu dijana dengan lebih cepat, dan cara pengelolaan data tersebut juga lebih selamat, terjamin dan meyakinkan (dari segi kaedah memperoleh dan menganalisis data).

Kajian ini berpeluang mengendalikan slot pengajaran dan pembelajaran tatabahasa berasaskan analisis korpus di tiga bilik darjah (Tingkatan Enam) di sebuah sekolah terpilih di negeri Kedah. Pemilihan sekolah dibuat berdasarkan rekod dan cadangan daripada Jabatan Pelajaran Negeri Kedah yang melibatkan latar belakang, budaya, dan prestasi sekolah. Aktiviti dijalankan dengan tiga orang ahli kumpulan penyelidik bertanggungjawab sebagai fasilitator yang mengendalikan kelas dan dibantu oleh tiga orang guru (setiap seorang mewakili satu kelas) yang diberi peluang untuk turut sama sebagai fasilitator sambil memerhati dan menilai perjalanan pengajaran dan pembelajaran yang dijalankan. Jadual 1 di bawah menjelaskan bilangan pelajar Tingkatan Enam (yang dikelaskan kepada jantina lelaki dan perempuan) dalam tiga kelas berbeza.

Jadual 1. Daerah dan Bilangan Pelajar.

Negeri	Bilangan Pelajar					
	Bilik 1		Bilik 2		Bilik 3	
	L	P	L	P	L	P
Kedah	12	23	14	18	13	18

3.1 Penerapan Analisis Korpus di dalam Pengajaran dan Pembelajaran

Sebagai cadangan, kaedah paling sesuai yang boleh digunakan untuk menerapkan analisis korpus semasa proses pengajaran dan pembelajaran berlangsung ialah kaedah demonstrasi. Melalui kaedah ini, pelajar-pelajar akan didedahkan terlebih dahulu dengan tatacara menggunakan perisian dan mengaplikasikan kaedah mengenal pasti kedinamikan sesuatu kata. Kaedah demonstrasi yang dicadangkan akan disusuli oleh kaedah rincian bergantung kepada jenis pelajar (pelajar cemerlang, sederhana dan lemah).

Kaedah demonstrasi yang juga dikenali sebagai kaedah tunjuk cara ialah kaedah yang biasanya digunakan untuk menunjukkan cara sesuatu proses hendak dijalankan. Menurut Ilene (2013) teknik ini telah lama dikenal pasti sebagai teknik yang paling berkesan untuk membina kemahiran psikomotor, khususnya kepada kanak-kanak. Menerusi teknik ini, guru-guru akan dapat mencontohi tunjuk cara yang dilakukan oleh kumpulan penyelidik sewaktu kaedah pengajaran dan pembelajaran tatabahasa berasaskan penggunaan perisian program daftar kata berbantu data korpus dijalankan, dan seterusnya guru-guru pula boleh membimbing pelajar-pelajar dengan menggunakan kaedah yang sama.

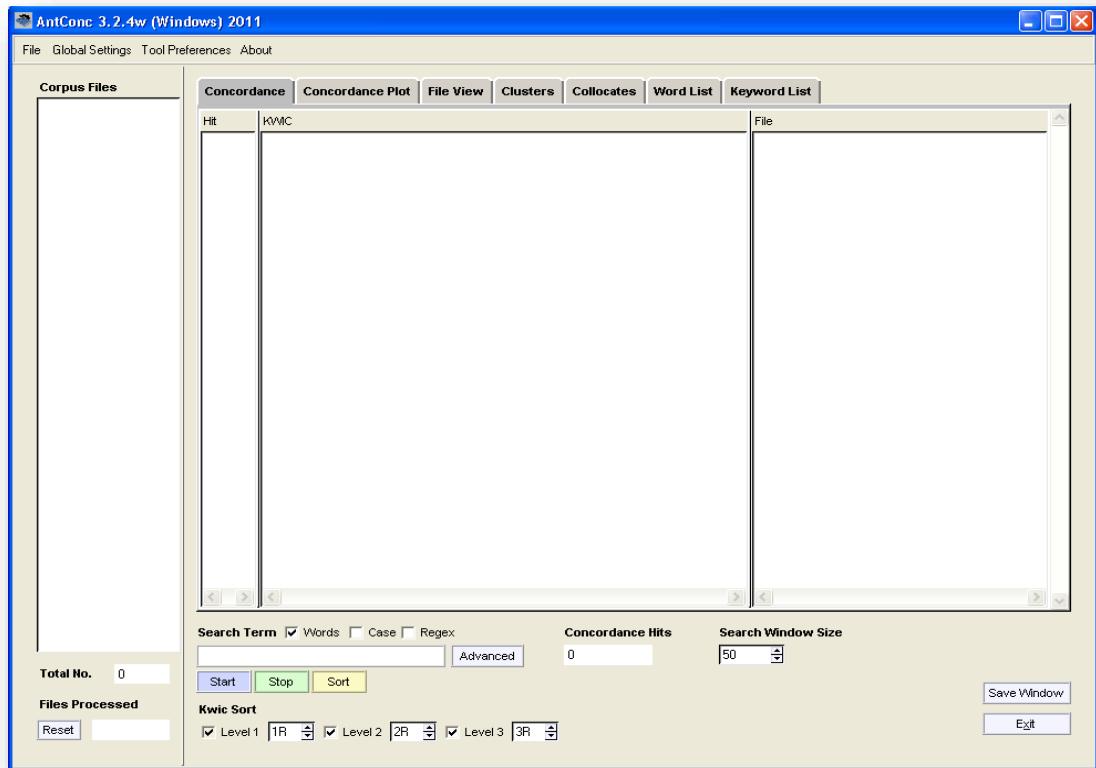
Terdapat beberapa prinsip yang perlu diikuti oleh guru semasa proses demonstrasi dijalankan (Abdulhamid Auwal, 2013; Adekoya & Olatoye 2011; Hackathorn, Solomon, Blankmeyer, Tennial & Garczynski, 2011). Tiga perkara asas yang mesti diperhalusi oleh guru sebelum sesuatu kaedah demonstrasi dijalankan ialah proses sebelum, semasa dan selepas sesuatu kaedah demonstrasi dijalankan. Sebelum kaedah demonstrasi dijalankan, ada dua hal yang perlu dipastikan iaitu guru perlu memastikan peralatan (komputer) dan tempat demonstrasi (makmal) berada dalam keadaan yang baik dan sesuai dengan kondisi pengajaran dan pembelajaran. Selain itu, guru juga perlu menentukan dan menerangkan topik, objektif dan kandungan tunjuk cara yang akan dijalankan terlebih dahulu kepada pelajar (Frieman, 2002).

Semasa kaedah demonstrasi dijalankan pula, guru perlu memandang ke arah pelajar ketika memberi penerangan tentang aktiviti demonstrasi yang dijalankan. Guru juga perlu menerangkan prosedur yang dijalankan sekali lagi, sekiranya terdapat pelajar yang menunjukkan keraguan. Menurut Slavin (2003), antara teknik yang boleh digunakan untuk menarik perhatian pelajar ialah teknik menyoal. Satu hal yang penting, guru perlu memastikan pelajar dapat melihat dan mendengar dengan jelas demonstrasi serta penerangan yang dijalankan. Sebagai pengukuhan, guru boleh meminta seorang pelajar membuat demonstrasi sekali lagi untuk memperkuuh pemahaman tentang cara melaksanakan sesuatu aktiviti. Sementara itu, selepas kaedah demonstrasi dijalankan, guru perlu mengadakan perbincangan dengan pelajar berkenaan bahagian demonstrasi yang terpenting seperti langkah memasukkan data dalam perisian, dan menganalisis data (mengenal pasti, mengklasifikasi dan menghurai data). Selain mengadakan aktiviti pengukuhan, guru juga boleh menilai potensi setiap pelajar (Mok Soon Sang, 2002). Akhir sekali, guru perlu memilih beberapa orang pelajar yang telah menguasai aktiviti yang dijalankan, untuk menjadi pembimbing (fasilitator) yang akan membantu pelajar-pelajar lain yang masih dan sedang menguasai aktiviti yang dijalankan.

3.2 Bahan Kajian

Sebagai percubaan, kertas kerja ini akan menumpu kepada cadangan penggunaan perisian program daftar kata *antconc* (halaman depan program ini seperti dalam Rajah 1). Perisian program *antconc* atau nama penuhnya Anthony Concordance (mengambil sempena nama pengusahaannya, Laurence Anthony) ialah

program perisian daftar kata yang boleh diperoleh secara percuma dalam talian *google*. Perisian ini telah banyak membantu kajian-kajian linguistik berasaskan korpus (Anthony, 2004).

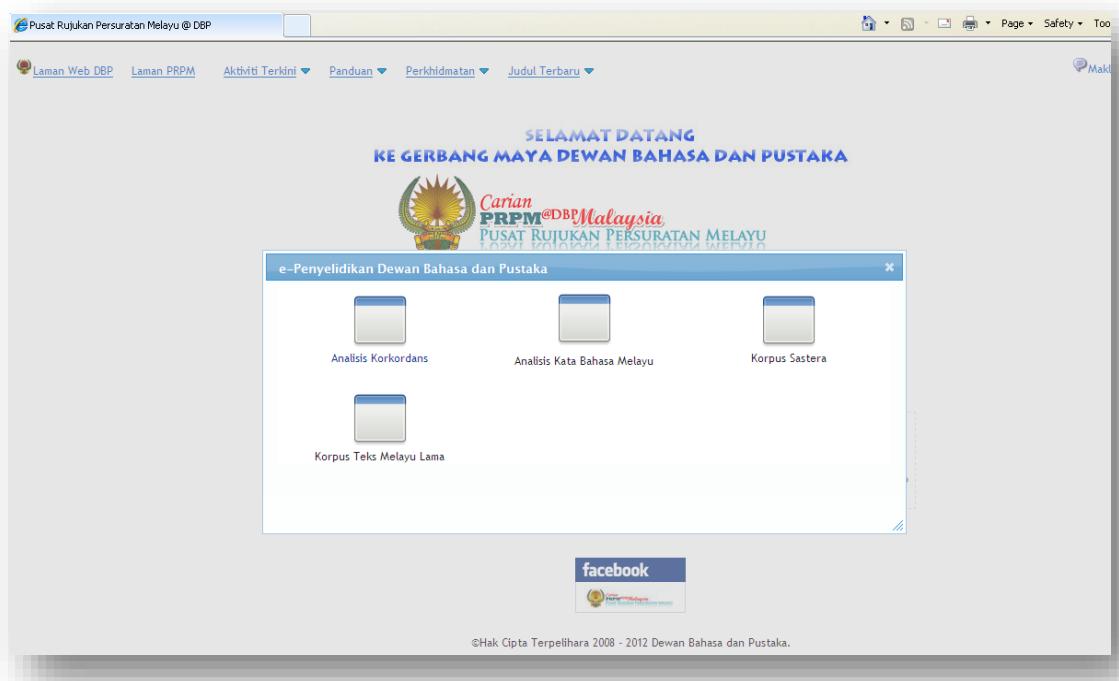

Rajah 1. Halaman Depan Perisian Program *AntConc*

Antara item bilangan statistik yang mesti diketahui untuk menggambarkan fenomena kebahasaan (Wetzel, 2009) sebagaimana yang boleh diteliti dalam perisian ini ialah seperti:

- Type* - bilangan unit leksikal yang akan dikaji (bermakna satu jenis leksis bersamaan dengan satu *type*)
- Frequency* – juga disebut sebagai bilangan kekerapan - jumlah keseluruhan bilangan satu jenis leksis (*type*) yang terdapat dalam korpus yang dikaji.
- Tokens* – juga disebut sebagai bilangan keberlakuan - bilangan unit leksikal (secara keseluruhan) yang terdapat dalam sesuatu korpus yang dikaji.

Sementara itu, satu daripada contoh pangkalan data yang sesuai digunakan untuk tujuan pengajaran dan pembelajaran tatabahasa ialah pangkalan data korpus Dewan Bahasa dan Pustaka yang boleh dilayari secara terus melalui laman web www.dbp.gov.my. Melalui pangkalan data ini, pelbagai data subkorpus boleh diperoleh seperti data daripada buku, akhbar, majalah, efemeral, teks sastera, kertas kerja dan perbahanan (contoh paparan muka hadapan seperti dalam Rajah 2 di bawah).

Rajah 2. Muka Hadapan Pangkalan Data Korpus Dewan Bahasa dan Pustaka

Setiap data yang dipilih, boleh digunakan oleh para guru dan pelajar untuk tujuan memahami sesuatu topik tatabahasa dengan lebih mendalam lagi. Hal ini kerana setiap satu data tersebut dapat membekalkan percontohan dan perbilangan yang banyak, percontohan yang mengikut rumus tatabahasa, dan percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa. Kesemua percontohan ini akan diteliti oleh pelajar-pelajar sendiri, dengan guru sebagai pembimbing yang membantu menunjuk jalan bagaimana sesuatu prosedur analisis dapat dijalankan.

3.3 Prosedur Kajian

Untuk memperoleh data seperti yang diharapkan, dan sesuai dengan topik yang akan dibincangkan, serta tatacara bagaimana data tersebut boleh dianalisis dengan menggunakan program daftar kata *antconc* sebagai satu teknik alternatif yang dapat membantu menarik minat pelajar mempelajari tatabahasa, maka disertakan langkah-langkah berikut, sebagai satu daripada kaedah demonstrasi yang perlu ditunjukkan kepada mereka.

3.3.1 Langkah 1

Dengan bantuan guru, pelajar diminta untuk memuat turun data daripada Pangkalan Data Korpus Dewan Bahasa dan Pustaka (Pusat Rujukan Persuratan Melayu, Dewan Bahasa dan Pustaka, 2012) di bawah subkorpus buku teks. Rajah 3 di bawah ialah contoh laman pangkalan data korpus Dewan Bahasa dan Pustaka yang digunakan untuk memuat turun data pilihan (kata sendi nama daripada) dari sumber subkorpus data buku. Rajah 4 pula ialah contoh laman yang memaparkan data pilihan (kata sendi nama daripada) yang telah siap dimuat turun dalam bentuk baris konkordan.

The screenshot shows the 'Carian Konkordans' (Search Concordance) section of the website. The search term 'daripada' has been entered into the search field. Other search parameters include 'Sumber Bahana' (Source Type), 'Tarikh/Tahun Terbit Bahana' (Date/Year Published), 'Kriteria Penulis' (Author Criteria), 'Jenis Bahana' (Type of Work) set to 'Buku' (Book), 'Tajuk' (Title) containing 'daripada', 'Bidang' (Field) set to 'Semua Bidang' (All Fields), 'Konteks' (Context) set to 8, and 'Bilangan Output' (Number of Results) set to 100 kata.

Rajah 3. Laman Memuat Turun Data Pilihan.

The screenshot shows the search results page for the term 'daripada'. The results are presented in a table with columns: No., No. Rekod, Konteks Kiri, Kata, Konteks Kanan, and Maklumat Artikel/Bahan. The results show various contexts where 'daripada' appears, such as 'sa-bagaimana yang telah di-nyatkan, darah terdiri daripada' and '... yang terdapat didalam pilem asing itu lebih buruk daripada Bahasa Melayu didalam pilem Melayu sendiri'. The table includes navigation buttons at the bottom.

No.	No. Rekod	Konteks Kiri	Kata	Konteks Kanan	Maklumat Artikel/Bahan
1	97064#74	Sa-bagaimana yang telah di-nyatkan, darah terdiri	daripada	satu bahagian kumin pepejal, sel darah, ia-itu sel ...	DEWAN BAHASA DAN PUSTAKA. SAINS AM MALAYSIA TINGKATAN LIMA. Pendidikan, MEMORANDA (ASAS 50). Sastera, 1962
2	97203#135	... yang terdapat didalam pilem asing itu lebih buruk	daripada	Bahasa Melayu didalam pilem Melayu sendiri.	
3	97031#146	... bumbung yang tertutup sehingga bahagian dalamnya terlindung terus	daripada	cahaya mata hari.	MOHD ASRAF ABDUL WAHAB DLL. BAHASA MALAYSIA TINGKATAN 3. Pendidikan KERAJAAN NEGERI SARAWAK. ADAT RESAM PENDUDUK SARAWAK. 1988
4	98026#63	... memastikan semua cara yang diperlukan untuk mempertahankan diri	daripada	serangan musuh ada di situ.	ISMAIL HAMID. KESUSASTERAAN MELAYU LAMA DARI WARISAN. Sastera, 1983
5	97201#2	Salah satu	daripada	centa yang diturunkan oleh Tamim al-Dari itu telah ...	SALEHA ABDUL AZIZ. EPIDEMIOLOGI VETERINAR. 1992
6	97376#155	Sebarang inferensi tentang faktor etiologi yang diperoleh	daripada	kedaan sedemikian adalah lebih kukuh berbanding dengan suatu ...	SYED MUHAMMAD AL-NAQIB AL-ATTAS. TUJUAN DAN OBJEKTIF PENDIDIKAN ISLAH
7	96956#17	... banyak huraian tentang sifat ilmu dalam Islam, lebih	daripada	yang terdapat dalam sebarang agama, kebudayaan, dan peradaban, ...	MOHD. SALLEH MAJID. SAHAM. Ekonomi. 1993
8	97092#410	... persendirian atau suatu alat yang berdasarkan konsep meminjam	daripada	orang ramai dalam suatu jangka masa yang ditetapkan ...	DZULKIFLI ABDUL RAZAK. GANGGUAN TIDUR. Kesihatan, 1995
9	97256#139	Ubat ini tidak boleh dibeli tanpa pengesahan	daripada	pengamal perubatan.	HAJI BUYONG ADIL. SEJARAH JOHOR. Sejarah, 1971
10	97232#228	... Inggeris tiada berwang; tetapi apabila hendak mengambil Singapura	daripada	mereka, dan hendak menghalaukan mereka keluar dari Singapura ...	

Rajah 4. Laman Paparan Data Pilihan dalam Bentuk Baris Konkordans.

Pelajar-pelajar boleh merekod bilangan (statistik) sesuatu leksis / kata yang akan dijadikan data kajian (contohnya kata sendi nama *daripada*), daripada tiga item iaitu item *type* (jenis kata), *frequency* (bilangan kekerapan), dan *tokens* (bilangan keberlakuan) hasil selisikan daripada data korpus yang berpangkalan di Dewan Bahasa dan Pustaka tersebut. Rekod ini penting untuk memastikan bahawa bilangan kata yang akan dikaji, dapat digunakan untuk meneliti perilaku morfologi dan sintaksis (pola penggunaan kata tersebut) bagi membekalkan percontohan dan perbilangan yang banyak, percontohan yang mengikut rumus tatabahasa, dan percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa. Rekod bilangan (statistik) tersebut boleh dibina berdasarkan contoh Jadual 2 berikut:

Jadual 2. Contoh Jadual untuk Rekod *type* (Jenis Kata), *frequency* (Bilangan Kekerapan) dan *tokens* (Bilangan Keberlakuan)

Kata (<i>types</i>)	Bilangan Kekerapan (<i>frequency</i>)	Bilangan Keberlakuan (<i>tokens</i>)
Kata X		
Kata Y		
Kata Z		
Jumlah		

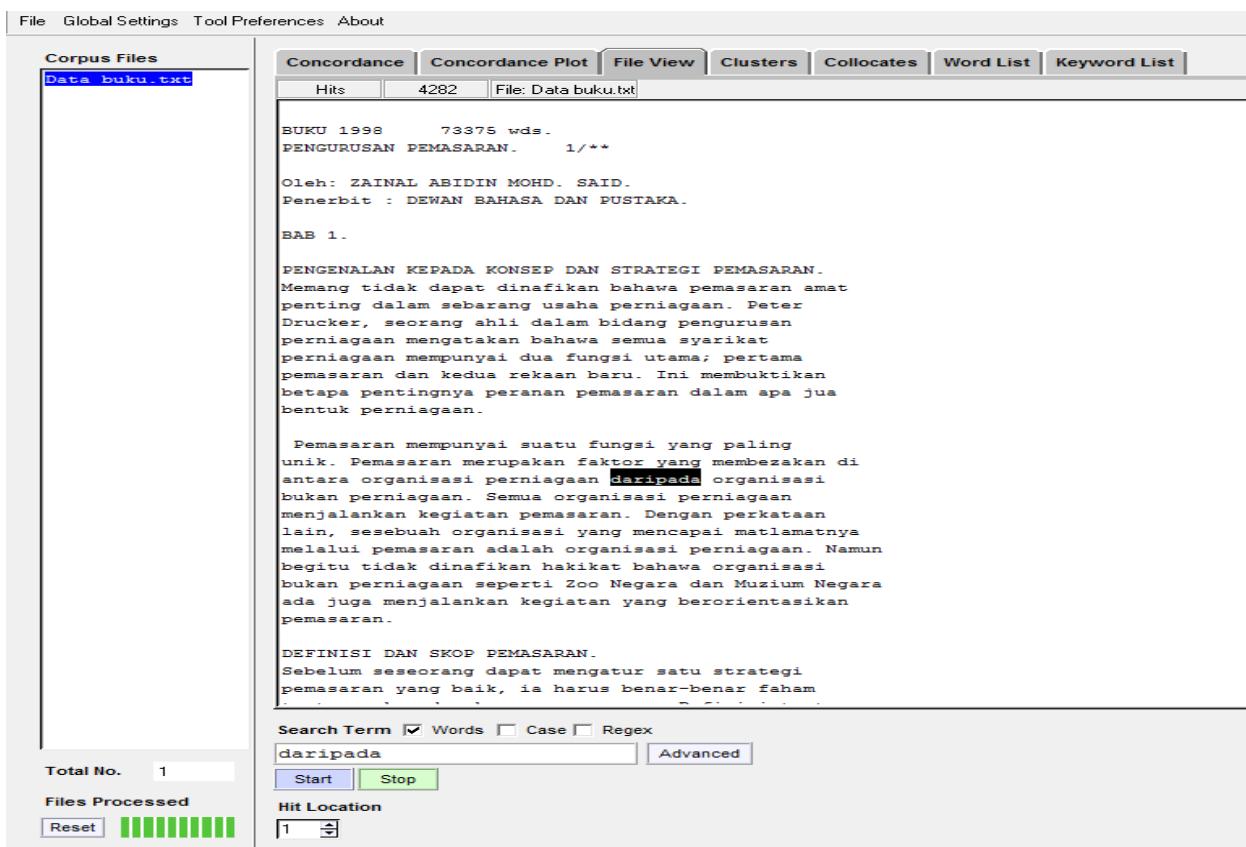
3.3.2 Langkah 2

Dengan bantuan guru juga, para pelajar diminta untuk memuat turun perisian *antconc* (seeloknya perisian ini telah siap dimuat turun sebelum sesuatu proses pengajaran dan pembelajaran berlangsung, dan disimpan (*save*) di skrin paparan hadapan (*desktop*) sebuah komputer yang akan digunakan. Usai tugas tersebut, guru-guru akan menjelaskan perincian ikon yang terdapat dalam perisian (seperti *concordance*, *collocates* dan *word list*). Secara ringkasnya, *concordance* ialah baris setiap data (ayat) yang telah dimuat turun dalam program, *collocates* ialah kolokasi atau kata-kata yang berdekatan sama ada di sebelah kiri atau kanan kata yang akan dianalisis, manakala *word list* pula ialah senarai semua kata yang terdapat dalam data yang dimuat turun.

3.3.3 Langkah 3

Masukkan (*input*) data (kata sendi nama *daripada* yang telah dimuat turun dari pangkalan data DBP) ke dalam program *antconc* (seperti yang dipaparkan dalam Rajah 5) untuk dianalisis pola penggunaan kata tersebut mengikut ketiga-tiga ítem iaitu *concordance*, *collocates* dan *word list*, agar dapat dikenal pasti maklumat-maklumat penting yang boleh dicungkil untuk mendapatkan gambaran sebenar perilaku morfologi, dan sintaksis bagi penggunaan kata yang akan dianalisis. Bagi memperlihatkan penggunaan kata tersebut dalam keseluruhan ayat, boleh pindahkan paparan skrin kepada ikon *file view* (seperti yang dipaparkan dalam Rajah 6). Tujuan penelitian analisis berpandukan baris konkordans dan keseluruhan ayat dalam paparan *file view* ialah untuk memastikan pola penggunaan kata tersebut dapat diteliti daripada sudut yang pelbagai.

Rajah 5. Paparan Maklumat Kata Sendi Nama *daripada* Berdasarkan Baris Konkordans

Rajah 6. Paparan Maklumat Kata Sendi Nama *daripada* Berdasarkan *File View*

3.3.4 Langkah 4

Guru boleh meminta pelajar mengesan sesuatu yang menarik (ciri-ciri dinamik) yang boleh dijelaskan berdasarkan perilaku morfologi dan sintaksis terhadap penggunaan kata sendi nama *daripada* yang dianalisis. Empat (4) contoh maklumat kebahasaan yang menarik untuk dianalisis ialah seperti berikut:

- percontohan yang mengikut rumus tatabahasa
- percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa
- penjelasan berkenaan percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa
- penemuan terbaru (rumus baharu yang mungkin boleh dicadangkan)

HASIL KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Satu permasalahan tatabahasa telah dipilih untuk diuji cuba bagi setiap satu slot yang dikendalikan iaitu permasalahan tatabahasa berkaitan penggunaan kata sendi nama *daripada*. Pilihan permasalahan tatabahasa tersebut ialah hasil cadangan pelajar dan guru di sekolah terbabit, yang merupakan permasalahan tatabahasa yang biasa dihadapi oleh pelajar-pelajar Tingkatan Enam. Slot dimulakan dengan mengetengahkan kaedah demonstrasi, diikuti oleh cubaan pelajar menggarap analisis dan memberi rasionalisasi terhadap analisis yang dijalankan berdasarkan empat (4) contoh maklumat kebahasaan yang telah digariskan.

4.1 Contoh Analisis Kata Sendi Nama *daripada* dan Dapatan Pelajar

Nik Safiah, Farid, Hashim dan Abdul Hamid (2014) mengatakan, kata sendi nama *daripada* hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan punca bagi manusia, haiwan, benda, dan unsur mujarad, sumber atau asal kejadian sesuatu benda, dan perbezaan atau perbandingan. Menurut Asmah (2015) pula, kata sendi nama *daripada* digunakan sebagai penghubung perbandingan berkait, iaitu penghubung yang membandingkan satu bahagian dalam ayat dengan bahagian yang lainnya, dan diwakili oleh *daripada...lebih baik*. Misalnya dalam ayat “*daripada* hidup bercerminkan bangkai, *lebih baik* mati berkalang tanah”.

Hasil penerapan kaedah analisis korpus terhadap penggunaan kata sendi nama *daripada* yang terdapat dalam subkorpus buku telah menunjukkan, pelajar berupaya menggarap analisis dan memberi rasionalisasi terhadap empat (4) contoh maklumat kebahasaan kata sendi nama tersebut yang menarik untuk dibincangkan iaitu, percontohan yang mengikut rumus tatabahasa, percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa, penjelasan berkenaan percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa, dan penemuan terbaru (rumus baharu yang mungkin boleh dicadangkan). Berikut disertakan perbincangan hasil garapan analisis data dan perbincangan rasionalisasi yang disediakan oleh pelajar kesan pendedahan kaedah analisis korpus dalam proses pengajaran dan pembelajaran tatabahasa bahasa Melayu yang dijalankan. Daripada empat contoh maklumat kebahasaan tersebut, maklumat kedua dan ketiga akan digabungkan dalam satu rangkuman.

4.2 Percontohan Yang Mengikut Rumus Tatabahasa

Terdapat tiga rumus utama berkaitan kata sendi nama *daripada* menurut *Kamus Dewan* iaitu (1) hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan punca bagi manusia, haiwan, benda, dan unsur mujarad, (2) sumber atau asal kejadian sesuatu benda, dan (3) perbezaan atau perbandingan (Nik Safiah *et al.* 2014). Ketiga-tiga rumus ini mudah diperoleh melalui penganalisis data korpus, semasa pelajar menelusur data dari pangkalan data korpus DBP di bawah subkorpus buku. Berikut diperincikan setiap satu rumus, yang disertakan dengan contoh ayat yang dijumpai dari data, dan analisis perbincangan pelajar berkaitan data yang mengikut rumus tatabahasa dengan tumpuan kepada penjelasan bukti leksikal.

4.2.1 Rumus 1

Kata sendi nama *daripada* boleh hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan punca bagi manusia, haiwan, benda dan unsur mujarad (abstrak). Rumus ini mudah dijumpai oleh pelajar dalam data yang diselisik, dan sebahagian contoh penggunaan rumus ini adalah seperti berikut:

1. (AC/DKDB69)... Pemasaran Pertanian Persekutuan (FAMA) sedang giat membeli cili daripada penanam di Terengganu untuk dipasarkan ke seluruh negara.
2. (AC/DKDB15) Calon yang terpilih daripada graduan Universiti Malaya itu telah diserapkan dalam jawatan yang ...
3. (AC/DKDB55) Makanan yang ditutup dengan baik akan terhindar daripada lalat yang mudah membawa penyakit berjangkit berjangkit.
4. (AC/DKDB81) Kau telitilah sendiri, alahai hujan, supaya kau yakin pada diri kau dan turut terus berjuang untuk membasmikan manusia-manusia yang lebih sesat daripada binatang-binatang itu.
5. (AC/DKDB73) Kemalangan itu berpunca daripada penutup longkang yang terbuka tanpa ...
6. (AC/DKDB101) Sesungguhnya perempuan itu diciptakan daripada tulang rusuk kiri Nabi Adam yang bengkok, maka ...
7. (AC/DKDB98) ... dan tidak tahu, apatah soal budi sudah dipisahkan daripada bahasa atau soal budaya sudah diasingkan daripada sastera.

8. (AC/DKDB76) ... yang menggerunkan musuh dan empayar Islam yang terpelihara daripada ancaman musuh.
9. (AC/DKDB32) Sumbangan itu adalah sebahagian daripada peruntukan untuk tujuan kebajikan bernilai RM10 juta yang ...
10. (AC/DKDB51) ... 20,000 rakyat di negeri ini sudah menikmati faedah daripada skim itu sejak ianya diperkenalkan Kementerian Perancangan Sumber ...

Contoh 1 dan 2 ialah contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama yang menyatakan punca bagi manusia dengan pembuktian leksikal *penanam* (contoh 1) dan *graduan* (contoh 2) sebagai contoh bagi manusia. Contoh 3 dan 4 pula ialah contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama yang menyatakan punca bagi haiwan dengan pembuktian leksikal *lalat* (contoh 3) dan *binatang* (contoh 4) sebagai contoh bagi haiwan. Sementara itu, dalam contoh 5 dan 6, penggunaan kata sendi nama *daripada* hadir di hadapan kata nama yang menyatakan punca bagi benda dengan pembuktian leksikal *penutup* (contoh 5) dan *tulang* (contoh 6) sebagai contoh bagi benda. Akhir sekali, dalam rumus 1, pelajar turut menjumpai contoh-contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama yang menyatakan punca bagi unsur mujarad (abstrak) seperti yang ditunjukkan dalam contoh 7 hingga 10 dengan pembuktian leksikal *bahasa* (contoh 7), *ancaman* (contoh 8), *peruntukan* (contoh 9) dan *skim* (contoh 10) sebagai contoh bagi unsur mujarad (abstrak). Menariknya di sini, pelajar bukan sahaja dapat mencari contoh penggunaan rumus tersebut, malah turut dapat mengenal pasti dan menjelaskan secara terperinci bukti leksikal yang berupaya membuktikan penggunaan rumus tersebut. Keadaan ini memperlihatkan, pembelajaran yang sedang berlangsung bukan dibina atas dasar hafalan rumus semata-mata, sebaliknya dijalankan dengan menggunakan data bahasa yang benar-benar nyata dan bukan direka-reka.

4.2.2 Rumus 2

Kata sendi nama *daripada* hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan maksud sumber atau asal kejadian sesuatu benda. Sebagaimana rumus 1, penggunaan rumus 2 juga mudah dijumpai oleh pelajar dalam data, dan sebahagian contoh penggunaan rumus ini adalah seperti berikut:

11. (AC/DKDB67) Gosip yang menular dan heboh diperkatakan itu tentunya berpunca daripada satu sumber yang melibatkan pihak ketiga yang ...
12. (AC/DKDB9)... apabila air naik sedalam kira-kira satu meter, berpunca daripada limpahan Sungai Tebrau yang tidak mampu menampung air ...
13. (AC/DKDB102) Buih-buih yang terhasil daripada kelajuan pergerakan jejari tiub aluminium itu akan menyebabkan ...
14. (AC/DKDB231) ... mengalami sebanyak mungkin pengalaman, perlu menimba ilmu, tentunya daripada buku.
15. (AC/DKDB119)... udara tercemar terhasil dan terus terperangkap di udara ibu kota daripada petrol dan diesel yang dibakar untuk menggerakkan kenderaan ...

Contoh 11 – 15 yang dipaparkan ialah contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan maksud sumber atau asal kejadian sesuatu benda. Rumus ini mudah dijelaskan secara terperinci kerana pelajar memahami bahawa sesuatu perkara atau hal yang berlaku, tentunya disebabkan oleh sesuatu perkara atau hal yang menjadi punca perkara atau hal tersebut. Misalnya dalam contoh 11 dan 12, penggunaan kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan maksud sumber atau asal kejadian sesuatu benda mudah dikenal pasti kerana adanya bukti leksikal *berpunca* yang menjelaskan bahawa *gossip yang menular* (contoh 11) dan *air naik* (contoh 12) berpunca daripada *satu sumber* (contoh 11) dan *limpahan* (contoh 12). Untuk contoh

13, bukti leksikal boleh dilihat daripada penggunaan kata *terhasil* untuk menggambarkan punca bagi *buih-buih* yang disebabkan oleh *kelajuan pergerakan*. Sementara itu, bagi contoh 14 dan 15 yang tidak memperlihatkan contoh yang jelas bagi menggambarkan penggunaan kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan maksud sumber atau asal kejadian sesuatu benda, tetapi kedua-dua contoh ayat tersebut masih boleh difahami berdasarkan konteks ayat. Misalnya *ilmu* (contoh 14) dan *udara tercemar* (contoh 15) berpunca daripada *buku* (contoh 14) dan *petrol dan diesel* (contoh 15).

4.2.3 Rumus 3

Kata sendi nama *daripada* yang hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menunjukkan perbezaan atau perbandingan. Setelah diterangkan dan memahami rumus ini, pelajar mudah menjumpai data yang diselisik, dan sebahagian contoh penggunaan rumus ini adalah seperti berikut:

16. (AC/DKDB21) "Derma ini akan diperoleh lebih banyak daripada harga keris tetapi kita akan hasilkan keris, sarung ...
17. (AC/DKDB66) ... penting seperti garam galian yang dikatakan lebih tinggi daripada daging, selain zat besi, kuprum, natrium dan juga ...
18. (AC/DKDB19) ... dalam beberapa hal teknologi yang digunakan lebih canggih daripada negara Barat sendiri," katanya ketika ditemui di pejabatnya, ...
19. (AC/DKDB90) ... lalu, kami hanya mampu mengutip kurang 50 peratus daripada jumlah itu," katanya.
20. (AC/DKDB143) ... Ekran merosot kepada RM5.50 sesaham, kurang 20 sen daripada harga langganan terbitan haknya RM5.70 sekali gus memaksa ...
21. (AC/DKDB53) ... University of Michigan susut kepada 93.2 bulan ini daripada 95.8 bulan lalu kesan kebimbangan mengenai guna tenaga.

Contoh 16 – 21 pula ialah contoh penggunaan kata sendi nama *daripada*, yang hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menunjukkan perbezaan atau perbandingan. Contoh-contoh ini dijumpai oleh pelajar setelah memahami rumus tersebut. Rumus ini mudah difahami kerana konsep ‘menunjukkan perbezaan atau perbandingan’ boleh dikenal pasti melalui bukti leksikal *lebih* atau *kurang* untuk menjelaskan perbezaan atau perbandingan, seperti *lebih banyak* (contoh 16), *lebih tinggi* (contoh 17), *lebih canggih* (contoh 18), *kurang 50 peratus* (contoh 19), dan *kurang 20 sen* (contoh 20). Pelajar juga turut menjumpai contoh penggunaan kata sendi nama *daripada*, yang hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menunjukkan perbezaan atau perbandingan yang tidak disertakan dengan bukti leksikal yang jelas seperti contoh 21. Namun, maksud ‘menunjukkan perbezaan atau perbandingan’ masih boleh difahami berdasarkan bukti leksikal *susut kepada* (menjelaskan maksud kurang).

4.3 Percontohan Yang Melawan Arus Rumus Tatabahasa

Sebagai suatu pangkalan yang menghimpunkan data raya dari pelbagai genre berdasarkan fenomena sebenar penggunaan bahasa, pangkalan data DBP juga tidak terkecuali menghidangkan contoh-contoh penggunaan data yang berlawanan daripada arus rumus tatabahasa. Sebagai contoh, setelah memahami rumus berkaitan kata sendi nama *daripada* yang (1) hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan punca bagi manusia, haiwan, benda, dan unsur mujarad, (2) sumber atau asal kejadian sesuatu benda, dan (3) perbezaan atau perbandingan, pelajar dengan mudah dapat mengenal pasti beberapa contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang berlawanan dengan rumus tersebut. Menariknya, contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang berlawanan dengan rumus tersebut adalah menyamai dengan rumus kata sendi nama *dari* yang bertujuan menyatakan punca bagi tempat. Berikut adalah contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang berlawanan dengan rumus asal.

22. (AC/DKDB84) Bersama dua rakan kongsi daripada Indonesia, Walsh membeli hak perlombongan di Busang.
23. (AC/DKDB210) DUA pakar termasuk seorang doktor daripada Institut Sukan Negara (ISN) telah dipilih untuk mengendalikan ...
24. (AC/DKDB76)... sebagai kumpulan pemikir merangka strategi untuk menarik pelaburan daripada Institusi Pengajian Tinggi (IPT) asing untuk menubuhkan IPT ...
25. (AC/DKDB85) Lidah pengarang People's Daily berkata sepucuk surat daripada Washington yang menyatakan "sangat kesal" berhubung kejadian itu ...
26. (AC/DKDB41) Nidzam Zakaria daripada KL Securities Sdn Bhd, pula berkata, berdasarkan kepada ...

Kesemua contoh ayat yang dipaparkan dari contoh 22 hingga 26 ialah contoh penggunaan kata sendi nama *daripada* yang berlawanan daripada rumus yang ditetapkan oleh *Tatabahasa Dewan* (2014). Dapat diteliti dengan jelas bahawa contoh-contoh ayat tersebut menyerupai rumus kata sendi nama *dari* (digunakan menyatakan punca bagi tempat), seperti *daripada Indonesia* (contoh 22), *daripada Institut Sukan Negara (ISN)* (contoh 23), *daripada Institusi Pengajian Tinggi (IPT)* (contoh 24), *daripada Washington* (contoh 25), dan *daripada KL Securities Sdn Bhd* (contoh 26). Keadaan ini menimbulkan kesan kepada pelajar, iaitu kekeliruan penggunaan rumus *daripada* dan *dari*. Daripada pemerhatian sewaktu slot pengajaran dan pembelajaran tatabahasa berasaskan korpus dijalankan, didapati bahawa pelajar-pelajar begitu bersemangat bertanya kepada guru berkenaan isu ini. Sebagai jalan penyelesaian, guru bijak menanganinya dengan menjelaskan hal berkaitan wujudnya perbezaan yang ketara antara tatabahasa pegangan (untuk tujuan pedagogi) dengan tatabahasa praktis (yang digunakan sehari-hari). Dalam tatabahasa pegangan seperti *Tatabahasa Dewan* (2014), setiap rumus perlu dipatuhi, manakala dalam tatabahasa praktis, tidaklah menjadi suatu kesalahan sekiranya rumus tersebut digunakan, terutamanya dalam keadaan yang tidak formal.

4.4 Penemuan Terbaru (Rumus Baharu Yang Mungkin Boleh Dicadangkan)

Hasil selisikan pelajar terhadap data juga menemukan pelajar dengan beberapa contoh ayat menggunakan kata sendi nama *daripada* yang berpotensi untuk dicadangkan sebagai rumus baharu. Contohnya adalah seperti berikut:

27. (AC/DKDB14) ... Tinggi, pertengahan tahun ini menyatakan 5.4 atau 439 daripada keseluruhan 779 tempat program perubatan diperoleh pelajar Bumiputera, ...
28. (AC/DKDB112) ... tokoh korporat berkenaan dianggarkan hanya kira-kira 3.5 peratus daripada keseluruhan tuntutan Norani.
29. (AC/DKDB34) Bagaimanapun, sebahagian daripada padang golf terbabit adalah milik persendirian," katanya.
30. (AC/DKDB69) ... Asia Society Hong Kong, Ronnie Chan sebagai `seorang daripada tokoh yang paling disalahfaham di dunia'.
31. (AC/DKDB9) Mahkamah Tinggi di sini hari ini diberitahu, dua daripada 12 adik beradik Sukma Darmawan Sasmitaat Madja, menderita ...

Contoh 27 – 31 di atas memaparkan contoh-contoh ayat yang menggambarkan penggunaan kata sendi nama *daripada* yang berkolokasi dengan frasa untuk menyatakan salah satu, sebahagian atau tidak semua. Bagi memastikan pelajar memahami struktur atau prinsip rumus baharu yang dinyatakan, guru meminta pelajar mencari bukti leksikal yang dapat mengukuhkan hujah tersebut. Dalam mengenal pasti hal tersebut, pelajar berjaya mengenal pasti bukti leksikal yang dapat mengukuhkan hujah, iaitu penggunaan kata sendi nama *daripada* dalam kategori ini akan berkolokasi dengan kata *keseluruhan* (contoh 27 dan contoh 28).

sebahagian dan seorang (contoh 29 dan contoh 30) atau *dua daripada 12* (contoh 31). Contoh-contoh ini boleh dikatakan menyamai dengan rumus 1 yang menyatakan bahawa kata sendi nama *daripada* yang menunjukkan perbezaan atau perbandingan, namun tumpuan bukan lagi kepada hanya sekadar menjelaskan perbezaan atau perbandingan, sebaliknya tumpuan difokuskan kepada jumlah yang terkandung hasil perbezaan atau perbandingan yang dinyatakan.

Berdasarkan selisikan dari data juga, dijumpai contoh-contoh ayat yang menyamai rumus 1 iaitu kata sendi nama *daripada* boleh hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan punca bagi manusia, haiwan, benda dan unsur mujarad (abstrak). Walau bagaimanapun, setelah diperhalusi, para pelajar meyakini bahawa contoh-contoh tersebut memperlihatkan suatu rumus yang berbeza, iaitu adanya unsur pergerakan atau peralihan daripada suatu tempat ke suatu tempat yang lain (berpindah lokasi). Sebagai contoh, seperti dalam tiga ayat di bawah:

32. (AC/DKDB44) Semburan haruman lembut bak sutera terserlah daripada hujung rambut ke hujung kaki.
33. (AC/DKDB14) Kejelitaannya meniti daripada bibir ke bibir, sama seperti orang ramai mengagumi ...
34. (AC/DKDB20) Mereka menukar-nukar objek yang disajakkannya daripada satu kepada yang lain tanpa pertalian, perhubungan atau ...
35. (AC/DKDB219) ... penyambungan ini dibuat selepas mendapati wujud perubahan daripada satu titik kepada satu titik yang lain

Contoh ayat 32 - 34 di atas kelihatan seperti menurut rumus penggunaan kata sendi nama *daripada* yang tercatat dalam buku *Tatabahasa Dewan* (2010), iaitu hadir di hadapan kata nama atau frasa nama yang menyatakan punca bagi manusia, haiwan, benda dan unsur mujarad (berkolokasi dengan *hujung rambut*, *bibir*, dan *satu*). Namun, wujud perbezaan yang boleh memperluas rumus 1 tersebut kerana kata nama yang berkolokasi dengan kata sendi *daripada* tidak bersifat statik, sebaliknya melalui suatu proses pergerakan daripada suatu lokasi kepada suatu lokasi yang lain. Sebagai bukti, pelajar dapat menjelaskan bahawa frasa *daripada hujung rambut ke hujung kaki* (contoh 32), *daripada bibir ke bibir* (contoh 33), *daripada satu kepada yang lain* (contoh 34) dan *daripada satu titik kepada satu titik* (contoh 35) menjelaskan bahawa adanya unsur pergerakan atau peralihan daripada suatu tempat ke suatu tempat yang lain (berpindah lokasi) yang dapat menguatkan hujah ini.

Akhir sekali, pelajar juga menjumpai beberapa contoh ayat yang pada awalnya diletakkan dalam kategori percontohan dan penjelasan berkenaan percontohan yang melawan arus rumus tatabahasa kerana berlawanan sama sekali dengan rumus 1 iaitu kata sendi nama *daripada* boleh hadir di hadapan kata nama atau frasa nama. Hal ini demikian kerana, contoh-contoh ayat yang dijumpai menunjukkan bahawa kata sendi nama *daripada* telah hadir di hadapan kata kerja. Namun setelah perbincangan bersama rakan sekumpulan dan guru pembimbing, pelajar telah mengelompokkan contoh-contoh ayat ini dalam kategori penemuan terbaru (rumus baharu yang mungkin boleh dicadangkan). Berikut adalah contoh yang dinyatakan:

36. (AC/DKDB95) ... yang beliau mahu berehat dan khabarnya baru pulang **daripada menunaikan umrah**.
37. (AC/DKDB5) Mereka kelihatan letih yang teramat sangat selepas balik **daripada memancing** di paya
38. (AC/DKDB39) ... hal yang menyeronokkan bagi kaum Hawa apabila selesai **daripada** membeli belah, terutamanya ...
39. (AC/DKDB117) ... tidak bersedia **daripada membakar** sampah secara terbuka yang boleh mendatangkan kesan negatif.

40. (AC/DKDB275) ... tidak perlu akur dan tunduk **daripada** menjalankan perintah yang boleh menyebabkan ketegangan

Contoh 36 – 40 memperlihatkan penggunaan kata sendi nama *daripada* yang berkolokasi dengan dengan kata kerja – *menunaikan umrah, memancing, membeli belah, membakar* dan *menjalankan*. Sebagai penjelasan, pelajar meyakini bahawa kata kerja *menunaikan, memancing, membeli belah, membakar* dan *menjalankan* adalah kata kerja yang melibatkan suatu aktiviti. Walau bagaimanapun, kata *aktiviti* telah digugurkan daripada ayat kerana penutur atau pendengar sudah sedia maklum akan hal tersebut. Sebagai cadangan untuk menguatkan hujah, ayat lengkap bagi contoh 36 – 40 tersebut sepatutnya ditambah dengan kata *aktiviti* seperti berikut:

- (ayat 36) ... yang beliau mahu berehat dan khabarnya baru pulang **daripada** (aktiviti) menunaikan umrah.
- (ayat 37) Mereka kelihatan letih yang teramat sangat selepas balik **daripada** (aktiviti) memancing di paya
- (ayat 38) ... hal yang menyeronokkan bagi kaum Hawa apabila selesai **daripada** (aktiviti) membeli belah, terutamanya ...
- (ayat 39) ... tidak bersedia **daripada** (aktiviti) membakar sampah secara terbuka yang boleh mendatangkan kesan negatif.
- (ayat 40) ... tidak perlu akur dan tunduk **daripada** (aktiviti) menjalankan perintah yang boleh menyebabkan ketegangan

Keseluruhan analisis berkenaan penggunaan kata sendi nama *daripada* yang dihasilkan oleh para pelajar ini telah membuktikan bahawa, adanya suatu kecenderungan oleh pelajar untuk memahami sesuatu rumus tanpa perlu menghafal. Mereka bukan sahaja dapat memperoleh contoh-contoh penggunaan yang banyak, malah dapat merasai sendiri pengalaman mengenal pasti contoh penggunaan yang menurut prinsip rumus dalam buku tatabahasa, dan contoh-contoh penggunaan yang melanggar prinsip rumus dalam buku tatabahasa. Paling menarik, pelajar-pelajar telah berjaya memaparkan dapatan baharu berkenaan rumus yang masih belum didokumenkan dalam buku tatabahasa, dengan menampilkan bukti linguistik yang sangat meyakinkan.

4.5 Rumusan Teknik Pengajaran Dan Pembelajaran Tatabahasa Berasaskan Korpus

Sebagai rumusan terhadap penggunaan teknik pengajaran dan pembelajaran berasaskan korpus, didapati bahawa, teknik ini telah berjaya merangsang dan menimbulkan minat kepada pelajar-pelajar Tingkatan Enam untuk mendalami ilmu tatabahasa. Hal ini disebabkan oleh peluang yang diberikan kepada pelajar-pelajar untuk meneroka potensi mereka sendiri semasa menganalisis data berdasarkan rumus yang telah dipelajari. Keadaan ini menyebabkan proses pengajaran dan pembelajaran tatabahasa menjadi lebih menarik dan praktikal. Berikut disertakan Jadual 3 yang memaparkan hasil pemerhatian terhadap pelibatan pelajar semasa proses demonstrasi teknik pengajaran dan pembelajaran tatabahasa berasaskan korpus dijalankan.

Jadual 3. Senario Pelibatan Pelajar Semasa Teknik Pengajaran dan Pembelajaran Dijalankan

Pelibatan Pelajar	Pencapaian
Aktif Pelajar lelaki lebih aktif berbanding pelajar perempuan	Pelajar dapat: <ul style="list-style-type: none"> - Mengenal pasti contoh ayat yang mengikut rumus tatabahasa dan yang melanggar rumus tatabahasa - Membincangkan rasionalisasi contoh ayat yang melanggar rumus tatabahasa (membuktikannya dengan penggunaan kata) - Mencadangkan rumus baharu berdasarkan pemerian semula penggunaan kata sendi nama <i>daripada</i> - Mempupuk minat mempelajari ilmu tatabahasa dengan lebih mendalam lagi

KESIMPULAN

Sebagai kesimpulan daripada pemanfaatan analisis korpus sebagai teknik alternatif pengajaran dan pembelajaran tatabahasa yang diperkenalkan menerusi cadangan pemilihan perisian program daftar kata dan pangkalan data korpus, proses carian bahan (data bahasa), prosedur penggunaan program daftar kata, serta contoh analisis kebahasaan, dapat dikatakan bahawa, penggunaan teknik ini berupaya memupuk minat dan pelibatan pelajar yang aktif semasa proses pengajaran dan pembelajaran dijalankan. Dapatkan ini juga boleh menjadi petunjuk bahawa, sekiranya teknik tersebut dirancang bersesuaian dengan pendekatan, kaedah, strategi pengajaran dan pembelajaran yang sistematik, maka penggunaan teknik pengajaran dan pembelajaran berdasarkan analisis data korpus mampu memberi impak positif, bukan sahaja kepada perkembangan pendidikan pelajar, tetapi dapat menyumbang kepada perkembangan pengkajian bidang bahasa dan linguistik Melayu di Malaysia.

PENGHARGAAN

Kertas kerja ini adalah sebahagian daripada hasil penyelidikan geran RAGS Universiti Utara Malaysia dengan kod S/O 12720.

RUJUKAN

- Abdul Wahab Ismail Ghani, Kamaliah Hj. Siarap, & Hasrina Mustafa. (2006). Penggunaan komputer dalam pengajaran-pembelajaran dalam kalangan guru sekolah menengah: Satu kajian kes di Pulau Pinang. *Kajian Malaysia, XXIV*, 1-2, 203-225.
- Abdulhamid Auwal. (2013). Effects of teaching method on retention of Agricultural Science knowledge in senior secondary schools of Bauchi Local Government Area, Nigeria. *International Journal of Science and Technology Educational Research*, Vol. 4 (4), 63-69.
- Abdullah Hassan. (1974). *The morphology of Malay*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Adekoya, Y. M., & Olatoye, R. A. (2011). Effect of demonstration, peer-tutoring, and lecture teaching strategies on senior secondary school students' achievement in an aspect of agricultural science. *The Pacific Journal of Science and Technology*, 12 (1), 320 – 332.
- Anthony, L. (2004). *AntConc: A learner and classroom friendly, multi-platform corpus analysis toolkit*. IWLeL 2004, An Interactive Workshop on Language e-Learning, 7 – 13. Daripada <https://core.ac.uk/download/pdf/144458559.pdf>
- Arbak Othman. (1981). *Tatabahasa Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Sarjana Enterprise.
- Asmah Hj. Omar. (2015). *Nahu Melayu mutakhir*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.

- Asraf. (1990). *Petunjuk Bahasa Malaysia Baku KBM*. Petaling Jaya: Sasbadi Sdn.Bhd.
- Azrina Mohd. Kosnin, & Lok Yian Lin. (2010). Keberkesanan perisian *Geometer's Sketchpad* untuk tajum pembinaan geometri dalam pengajaran dan pembelajaran matematik. Dari http://eprints.utm.my/10239/2/Lok_Yian_Lin.pdf.
- Biber, D., Conrad, S., & Reppen, R. (1996). Corpus-based investigation of language use. *Annual Review of Applied Linguistics*, 16, 115-136.
- Biber, D., Conrad, S., & Reppen, R. (1998). *Corpus linguistics: Investigating language structure and use (Cambridge approaches to linguistics)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2008). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210–230.
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Hounds Mills: Palgrave Macmillan.
- Cook, G. (2003). *Applied linguistics: Oxford introductions to language study* (H. G. Widdowson, Series Ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Crystal, D. (1994). *An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages*. London: Penguin Books.
- Duff, P. (2008). Engaging the youtube google – eyed generation: strategies for using Web 2.0 in teaching and learning. *The Electronic Journal of e – Learning*, 6(2), 119 – 130.
- Ertmer, P. A. (1999). Addressing first and second order barriers to change: Strategies for technology integration. *Educational Technology Research and Development*, 47(4), 47-61.
- Frieman, J. (2002). *Learning and adaptive behavior*. Elmhurst: Wadsworth.
- Hackathorn, J., Solomon, E. D., Blankmeyer, K. L., Tennial, R. E., & Garczynski, A. M. (2011). Learning by doing: An empirical study of active teaching techniques. *The Journal of Effective Teaching*, 11 (2), 2011, 40-54.
- Hanks, P. (2009). The impact of corpora on dictionaries. Dlm. P. Baker (Ed.), *Contemporary corpus linguistics*, (214 – 236). New York: Continuum International Publishing Group.
- Hokanson, B., & Hooper, S. (2004). *Integrating technology in classrooms: We have met the enemy and he is us*. Paper presented at the annual convention of the Association for Educational Communications and Technology, Chicago, IL, October 19-23 2004.
- Idris Aman. (2008). Kata bantu *akan*. Dlm. Zaharani Ahmad (Penyunting), *Aspek nahu praktis bahasa Melayu*, hlm. 195-204. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Iline, C. S. (2013). Impacts of the demonstration method in the teaching and learning of hearing impaired children. *Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, 12,(1), 48-54.
- Imran Ho Abdullah. (2008). Frasa sendi nama *di atas* dan *di bawah*. Dlm. Zaharani Ahmad (Penyunting), *Aspek nahu praktis bahasa Melayu*, hlm. 299-316. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2012a). *Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025: Laporan Awal, Ringkasan Eksekutif*. Kuala Lumpur: Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Kementerian Pelajaran Malaysia. (2012b). *Kurikulum Standard Sekolah Rendah / Menengah: Bahasa Malaysia*. Kuala Lumpur: Bahagian Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Kennedy, G. (1998). *An introduction to corpus linguistics*. London: Longman.
- Killen, R. (2006). *Effective teachers strategies: Lesson from research and practice* (4th ed.) Australia: Thomson Social Science Press.
- Leech, G. (2011). Frequency, corpora and language learning. In S. De Cock, G. Gilquin, & M. Paquot (Eds.), *A taste for corpora: In honour of Sylviane Granger*, (pp. 7-32). Amsterdam: John Benjamins Pub.
- McEnery, T. & Wilson, A. (2001). *Corpus linguistics: an introduction* (2nd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- McEnery, T., Xiao, R. & Tono, Y. (2006). *Corpus-based language studies: an advance resource book*. New York: Routledge.
- Moersch, C. (1995). Levels of technology implementation (LOTI): A framework for measuring classroom technology use. *Journal of Learning and Leading with Technology*, 23 (3), 40-42.
- Mohd. Noorhadi Mohd. Yusof, & Zurinah Tahir. (2017). Kepentingan penggunaan media sosial teknologi maklumat dalam pendidikan IPTA. *E-Bangi Journal of Social Sciences and Humanities*, 12 (3), 1 – 10.
- Mok Soon Sang. (2002). Pedagogi untuk kursus diploma perguruan (3rd ed.). Subang jaya: Kumpulan Budiman.
- Nasihah Hashim. (2004). *Penggunaan aplikasi komputer dalam pembelajaran bahasa Melayu di Universiti Putra Malaysia*. Tesis Sarjana yang tidak diterbitkan. Serdang: Universiti Putra Malaysia.

- Nik Safiah Karim, Farid M. Onn, Hashim Musa, & Abdul Hamid Mahmood. (2014). *Tatabahasa Dewan* (edisi baharu). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Nor Hashimah Jalaluddin. (2002). *Masalah polisemi dalam perkamusian: Satu penyelesaian semantik kognitif*. Kertas kerja. International Workshop on Lexicology. Pusat Studi Jepang, Universitas Indonesia, Jakarta, 16 – 17 Disember 2002.
- Norhidayu Mokhtar. (2004). Membangunkan modul perisian alat bantu mengajar (ABM) berasaskan komputer bagi tajuk pergerakan bahan merentasi membran plasma, Biologi tingkatan empat. Tesis Ijazah Sarjana Muda Biologi (dengan Pendidikan), Universiti Teknologi Malaysia.
- Norsimah Mat Awal. (2007). Peluasan makna kata ‘aman’ dan ‘manis’ bersandarkan data korpus. Dlm. Nor Hashimah Jalaluddin, Imran Ho Abdullah & Idris Aman (Peny.), *Linguistik, teori dan aplikasi*, hlm. 114 – 135. Bangi: Penerbit UKM.
- Pusat Rujukan Persuratan Melayu, Dewan Bahasa dan Pustaka. (2012). Analisis kata bahasa Melayu. From <http://pprm.dbp.gov.my/>
- Renouf, A. (1987). Corpus development. Dlm. J. M. Sinclair (Ed.), *Looking up: An account of the COBUILD project of lexical computing*, hlm.1-40. London and Glasgow: Collins ELT.
- Rohani M.M Yusoff, Ahmad Shaharil Jamaludin, & Abda Hamida D. Abdul Hameed. (2015). *Tahap Kesediaan Pelajar dalam Penggunaan Teknologi, Pedagogi, dan Kandungan (TPACK) dalam Pembelajaran Kurikulum di IPT*. Proceeding of the 3rd International Conference on Artificial Intelligence and Computer Science (AICS2015), 12 - 13 October 2015, Penang, Malaysia.
- Rusli Abdul Ghani, Norhafizah Mohamed Husin, & Chin Lee Yim. (2008). Pangkalan data korpus DBP: Perancangan, pembinaan dan pemanfaatan. Dlm. Zaharani Ahmad (Penyunting), *Aspek nahu praktis bahasa Melayu*, hlm.21-36. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Rusmadi Baharudin. (2005). Pemerian polisemi *datang*: Satu analisis linguistik kognitif. *Jurnal Bahasa*, 5, 23 – 39.
- Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Slavin, R. E. (2003). *Educational psychology: Theory and practice* (7th ed.). Boston: Allyn & Bacon
- Stallard, C. (1998). Factors that influence the integration of technology into the secondary curriculum. From <http://ed.info.apple.com/education/techlearn/adapt/adaptfactors.html>.
- Wetzel, L. (2009). *Types and tokens: On abstract objects*. Cambridge: The MIT Press.
- Yahya Othman, & Roselan Baki. (2007). Aplikasi komputer dalam pengajaran bahasa: Penguasaan guru dan kekangan dalam pelaksanaan. 1st International Malaysian Educational Technology Convention. Anjuran Persatuan Teknologi Pendidikan Malaysia, November 2-5, 2007, Johor Bahru, Johor.
- Za’ba. (2000). *Pelita Bahasa Melayu penggal I – III* (edisi baharu). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zaharani Ahmad (Peny.). (2008). *Aspek nahu praktif bahasa Melayu*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.